עין משפט
נר מצוה

יט א מיי' פ"א מהל' גירושין הל' ד ופ"ד הלכה י"ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכו סעי' מא :

כ ב מיי' פ"א מהל' נדרים הלכה כג סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רו סעי' א :

נושא כללי (עד כ.) ידים

נושא אי ידים שאין מוכיחות הויין ידים

נושא (המשך) ידים שאין מוכיחות: אביי - הוין ידים רבא - לא הוין ידים

בגט אמר שמואל - דאם לא פירש "שאני אוכל לך" לא מוכחא דבאכילה קאמר

*לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים אין, שמואל מוקים לה למתני' כר' יהודה דאמר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים דתנן *גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם רבי יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואיגרת שבוקין אמאי דחיק שמואל לאוקומה למתני' כרבי יהודה, לוקמה כרבנן אע"ג דאין ידים מוכיחות? אמר רבא מתני' קשיתיה אמאי תאני שאני אוכל לך, שאני טועם לך ליתני שאני אוכל, שאני טועם ש"מ בעינן ידים מוכיחות. איתמר *ידים שאין מוכיחות אביי אמר *) הויין ידים ורבא אמר לא הויין ידים אמר רבא: רבי אידי אסברה לי אמר קרא נזיר להזיר לה' מקיש ידות נזירות לנזירות מה נזירות בהפלאה אף ידות נזירות בהפלאה, לימא בפלוגתא דר' יהודה ורבנן קמיפלגי דתנן גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ר' יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין וגט פטורין ואיגרת שבוקין אביי דאמר כרבנן ורבא דאמר כרבי יהודה? אמר לך אביי אנא דאמרי אפי' לר' יהודה עד כאן לא קאמר רבי יהודה בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט דבעינן כריתות וליכא, אבל בעלמא מי שמעת ליה ורבא אמר אנא דאמרי אפי' לרבנן, ע"כ לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט דאין

[נזיר ב.] במדבר ו

כי יפליא לנדור נדר

אביי ורבא

*) [גיטין פה: קדושין ה:]

לימא סבר שמואל ידים שאין מוכיחות כו'. (א) דהכא הואיל ולא אמר ממש שאני אוכל לך אמרינן לא מוכחא מילתא דבאכילה קאמר ולא מיתסר באכילה : **רבי יהודה אומר ודין די יהוי ליכי וכו'.** דקסבר אי לא כתב ביה ממש ודין לאו מוכחא מילתא דבהאי גיטא מגרש לה דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים : **לוקמה למתני' כרבנן.** לימא אע"ג דקאמר מודר אני ממך או מרוחק אני ממך לחודיה אסור באכילה ואע"ג דלא אמר שאני אוכל לך דידים שאין מוכיחות הויין ידים כרבנן דאמרי לא צריך למיכתב בגט אלא "הרי את מותרת לכל אדם": **מתני' קשיתיה.** דלא מצי לאוקמה כרבנן : **ליתני שאני אוכל או שאני טועם.** למה לי למימר "לך" אלא להכי קתני "לך" דקסבר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים ואי קתני "שאני אוכל" בלבד ולא קאמר "לך" לא הוה משמע דמודר מחבירו דבעינן ידים מוכיחות וכי אמר נמי מודרני (ב) ולא אמר שאני אוכל לך לא משמע דבאכילה קאמר אלא דלא מישתעינא בהדך: **מקיש ידות נזירות.** כדאמרינן לעיל דמלהזיר נפקא ידות נזירות : **מה נזירות בהפלאה.** דבעינן שיפרש לנזירות דכתיב כי יפליא (במדבר ו) אף ידות נמי בעינן שיפרש לדיבורו דאי לא מפרש לא הוי כלום דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים : **דבעינן כריתות.** שכורת בינו לבינה דבעינן שיפסיק לדיבורו :

דאין

ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים דדילמא מודרני הימך דלא משתעינא בהדך משמע וכו' ואפילו בדבורא נמי לא מתסר דלא ידעינן אי להנאה איכוין אי לדבורא איכוין ולכל חד וחד הוו להו ידים שאין מוכיחות וכיון דטעמיה דשמואל משום דקסבר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים ליכא למפרך עלה מברייתא דכיון דפלוגתא דתנאי הוא אי הויין ידים אי לא איכא למימר דתנא דברייתא סבירא ליה דהויין ידים ושמואל דייק ממתני' דלא הויין ידים דלעיל כי פרכינן מברייתא הייתו משום דהוה סבירא לן דאפילו ידים נמי לא הוו. ואיכא מאן דאמר דבמודרני הימך אפילו לשמואל אסור לאשתעויי בהדיה ובמופרשני למעבד משא ומתן בהדיה ובמרוחקני למיקם בד' אמות דיליה והייט אסור דברייתא ושמואל אאכילה קאי לומר דלא מתסר באכילה עד שיאמר שאני אוכל לך שאני טועם לך : **לימא** קסבר שמואל וכו' אין שמואל מוקי לה למתני' כר' יהודה. כלומר אין ודאי הכי סבירא ליה לשמואל דמוקי למתני' כר' יהודה : גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם . ולא צריך למכתב ודין דבלא ודין משמע דבהאי גיטא מגרש לה ואיהו הוא דקמגרש לה דידים שאין מוכיחות הויין ידים : רבי יהודה אומר ודין וכו' . דאי לא כתוב ודין הויין ידים שאין מוכיחות דדילמא בדבורא מגרש לה כדלקמן. ומדאמרינן לימא קסבר שמואל משמע ודאי דסבירא ליה לשמואל גופיה הכי דלאו לפרושי מתני' בלחוד אתא וכ"ת א"כ היכי מקשינן ואמאי דחיק שמואל ומוקי לה למתני' כר' יהודה °נימא דמשום דהכי ס"ל. לאו קושיא היא דאי לאו דדייק שמואל ממתני' דאתיא כר' יהודה לא שביק רבנן ועביד כר' יהודה . וה"נ מוכח בפ"ק דקדושין (דף ה:) דשמואל גופיה הכי ס"ל דאמרינן התם האומר לאשה הרי את מקודשת הרי את מאורסת הרי זו מקודשת וכן בגרושין הרי את מגורשת הרי את מותרת לכל אדם הרי זו מגורשת ומקשינן התם למימרא דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים כלומר מדקאמר הרי זו מקודשת אע"ג דלא אמר לי והתנן האומר אהא הרי זה נזיר והוינן בה ודילמא אהא בתענית קאמר ואמר שמואל כשהיה נזיר עובר לפניו דמשמע דהא לאו הכי הוו להו ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים . ומשני הב"ע דאמר לה לי אלמא שמואל גופיה ס"ל דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים . (ג) ואיכא לאקשויי מדאמרינן בפ' כל הגט (גיטין כו.) גבי מתני' דהכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש וכו' אמר שמואל וצריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם ואילו ודין לא קאמר אלמא לשמואל לא צריך ודין וי"ל דדילמא שמואל סבירא ליה דאפילו למ"ד ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים גבי גיטין לא צריך ודין דבלאו ודין הוי מוכיח משום דאין אדם מגרש אשת חבירו כדאמרינן לקמן בשמעתין . תדע לך דהתם בקדושין עלה דהך דקאמר שמואל האומר לאשה הרי את מקודשת וכו' וכן בגרושין הרי את מגורשת וכו' שני ליה הכא במאי עסקינן דאמר לה לי כלומר דאמר לה הרי את מקודשת לי ואילו גבי גרושין לא שני ליה מידי והוה ליה למימר בגרושין נמי דאמר לה ממני אלא ש"מ דבגרושין משום דאין אדם מגרש אשת חבירו כי לא אמר ממני נמי הוו ידים מוכיחות . וכי אמרינן התם וכן בגרושין לאו לענין לי וממני קאמר אלא למאי דאמר התם בסוף מילתיה דהייט איני אישך אשוינהו וכדאיתא התם. א"נ י"ל דשמואל אפילו בגרושין נמי סבירא ליה דבעי דלאמר ממני וכי משני התם דאמר לה לי ה"ה בגרושין דאמר ממני אלא דנקט חדא דהייט רישא וה"ה לסיפא והאי דלא אמר התם בגיטין וצריך שיניח מקום ודין משום דלא בעי לעיולי נפשיה התם בפלוגתא דר' יהודה ורבנן ונקט אליבא דכ"ע דצריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם וה"ה דלר' יהודה ולשמואל גופיה דסבר לה כותיה צריך שיניח אף מקום ודין : אמר רבא מתני' קשיתיה וכו' ליתני שאני אוכל ושאני טועם . פי' ואי הוה תני הכי בלא לך הוה שמעי' דידים שאין מוכיחות הויין ידים דאע"ג דכבר אמר מודרני ממך דהא ס"ל לשמואל דמתני' חדא קתני אפ"ה שאני אוכל בלא לך ידים שאינן מוכיחות נינהו דאיכא למימר ה"ק מודרני ממך דלא משתעינא בהדך אי אכילנא היום או עד יום פלוני ומש"ה תנא במתני' לך לאשמועי' דטעמא דאמר לך הא אמר מודרני ממך שאני אוכל (לך) לא חייל נדרא כלל דהויין להו ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים : וקי"ל כשמואל דמודרני ממך לחודיה לא מתסר הלכך הא דא"ר יוסי בר' חנינא מודרני לך שניהם אסורים מודרני ממך הוא אסור וחבירו מותר דקאמר מודרני לך מאכילה הא סתמא לא משמע דלאמר אסור דהוו להו ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים דקיי"ל כרבא דלאמר הכי בסמוך וכן דעת הרמב"ן ז"ל בהלכותיו : **איתמר** ידים שאין מוכיחות וכו' . מקיש ידות נזירות לנזירות דידות מלהזיר מפקי להו לעיל (דף ג.) : **מה** נזירות בהפלאה וכו' . פי' דאמרינן במס' נזיר (דף לב:) דא"ר טרפון דמי שראה חבירו ואמר הריני נזיר אם זה נזיר ולא הכיר בו באותה שעה שהיה נזיר אע"פ שנודע לאחר מכאן שהוא נזיר אין נזירות חלה עליו משום דבעידנא דקנזר בעינן הפלאה וליכא

ומש"ה

תוספות

לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים מדקאמר מודרני ממך הרי. ומשני אין כלומר ודאי סבר דלא הויין ידים ומוקי לה למתניתין כרבי יהודה דתנן גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם רבי יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מינאי אגרת וכו' במאי קמיפלגי רבנן סברי ידים שאין מוכיחות הויין ידים ולא בעי ודין וכו' ורבי יהודה סבר לא הויין ידים מדקבעי לומר ודין דאי לא כתב ודין בגט הוי כמגרש בדבורא בעלמא ושטר לחיים בעלמא הוא וכן משמע פ' המגרש דקאמר דקרית למוכיחו' מודין ולקמן בשמעתין משמע דהמוכיח הוי מליצה דמנאי מדקאמ' עד כאן לא קאמר התם לא בעי' ידים מוכיחות אלא גבי גט דאין אדם מגרש אשת חבירו אלמא דמליצה דמנאי קדייק: **ואמאי** דחיק שמואל לאוקמא מתני' כרבי יהודה לוקמא כרבנן . תימה הלא יש לו לאוקמה כר' יהודה משום דס"ל כוותיה ויש מתרצים דמוטב לאוקמא כרבנן ואע"ג דהוא לא ס"ל ועתה להך לישנא משמע דשמואל סבר דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים והכי מוכח סוגיא דקידושין (דף ה:) גבי הרי את מאורסת דקאמר לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים לא דאמר הרי את מאורסת לי אבל אי לא אמר לי לא והייט כסוגיא דהכא מיהו תימה גדול מאי פריך מאי דוחקיה לאוקמה מתני' כר' יהודה דשינויא דשנינן שויא דחיקא הוא מוטב לאוקמה כרבנן והוא לא ס"ל ועוד הקשה הר"ר יוסף מהאי דפרק כל הגט (דף כו.) דקאמר הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן וקאמר שמואל עלה דההיא אף מקום הרי את מותרת לכל אדם פי' משום דהוא עיקר של גט דבעי כריתות וליכא דכיון שהיתה כבר אשתו איכה כרותה ומופרשת הימנו אם לא בהוכחה גמורה : ואי סבירא ליה כר' יהודה א"כ צריך שיניח מקום ודין שהרי ודין הוי עיקר לר' יהודה להכי ל"ג (אין) כ"א ושמואל מוקי לה למתני' כר' יהודה והוא סבר לה כרבנן ואז ניחא דפריך שפיר לוקמא כרבנן כיון דגם הוא סבר כרבנן מיהו קשה מההיא דקידושין דמשמע שמואל אית ליה דלא הויין ידים וי"ל מחלק בידים שאין מוכיחות גרועות כי ההיא דקידושין דאם לא אמר לי הויין גרועות טפי מדאי (דאדם עשוי לקדש אשה לחבירו) וכן ההיא דנזיר דפריך עלה דאמר האומר אהא ה"ז נזיר ופריך ודילמא אהא בתענית קאמר ומוקי שמואל שהיה נזיר עובר לפניו ולהכי נ"ל הכא לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים ומשני לא שמואל מוקי לה למתני' כר' יהודה פירוש לעולם קסבר הויין ידים חשובות כי הכא מודרני ממך ומוקי לה למתני' כר' יהודה והוא לא סבירא ליה ובהא ניחא ההיא דריש פ"א דנזיר משום דאהא הוי ידים גרועות משמע כוליה גופיה וזהו תענית דנזיר לא הוי כוליה גופיה ולהכי צריך לאוקומה בנזיר עובר לפניו וכן ההיא דקידושין כדפי' התם ור"ת גרס אין השתא יש לייפטו ודייק אין ידים גרועות כי התם לא הויין ידים אבל ידים חשובות ס"ל דהויין ידים : **מתני'** קשיתיה מאי איריא התם שאני אוכל לך בלא לך נמי אלא מ"מ דלא הויין ידים וקשה מברייתא דלעיל דאמר שאני אוכל לך משמע כמו כן דאי לא אמר לך לא מועיל וי"ל דכיון דגלי דמודרני ממך מועיל משמע מעילא לך נמי דוקא ובלא לך נמי מהני : **ליתני** שאני אוכל (לך) שאני טועם פי' בלא לך וא"ת א"כ לא הוה ידעינן למאן קאמר וי"ל דמיירי במסרבין בו לאכול והוא ממאן וא"כ לאותו שמסרבין בו לאכול קאמר שאני טועם שאני אוכל עמך ואפי' בלא לך שמעינן הכי וא"ת אכתי מאי תיקן דהנך ברייתא דלעיל דקתני אסור תרי זמני למשמע דמודרני לחוד אסור ולא שאני אוכל לך וי"ל כיון דאוקמא טעמא דשמואל משום דידים שאין מוכיחות דפליגי תנאי בעלמא בגיטין א"כ נתרץ דהנך ברייתא דלעיל כרבנן דרבי יהודה דסברי דידים שאין מוכיחות הויין ידים ושמואל סבר כר' יהודה דמעיקרא שלא היה מעמיד טעמא דשמואל משום שאין מוכיחות וא"כ הוי טעמא דשמואל משום דלא חשוב יד מודרני בלא שאני אוכל להכי הוה קשיא ליה לשמואל מהנך ברייתא דלא מוכיחות פלוגתא דתנאי בהכי אבל השתא דטעמא דשמואל משום שאין מוכיחות ניחא כדפי' נ"ע לשמואל כשאני אוכל בלא מודרני אם מועיל אם לאו ופר"י כר' יהודה דמתני' שאומר שאני אוכל לך משמע דשאני אוכל לך מועיל בלא מודרני אפי' לשמואל וכ"ש דודאי מודרני בלא שאני אוכל לך הוי ידים שאין מוכיחות כדמפרש טעמא דילמא דלא משתעינא בהדך קאמר אבל כשאני אוכל לך או איני טועם לך הוו ידים מוכיחות והקשה ריצב"א א"כ לא מלינו ידים וכנוים דא"כ כל מה שידבר אדם עם חבירו יהא נדר שאם אמר איני אוכל או אוכל לך הוי נדר לגי' דשאני אוכל וי"ל דלא קשה מידי דווקא כשאני אוכל או בשאיני בשי"ן הוי יד לפי [שאסף] ואסר [ומנע] לשונו שמדלג קונם שהיה לו לומר או בתחילה או בסוף אבל אני אוכל או איני אוכל לך בלא שי"ן לא הוי יד כלל וא"ת כיון דשאני אוכל לך מועיל בלא מודרני אבל מודרני איט מועיל בלא שאני אוכל לך מנלן דשאני אוכל הוי יד לנדר דילמא אי יד לשבועה שמדלג שבועה לכתחילה וי"ל דבשבועה רגילות לומר שבועה שאוכל או שלא אוכל אבל שאני או שאיני שייך לנדרים וא"ת למאי דפרישית דשאני אוכל הוי יד בלא מודרני גם לשמואל והא לעיל בתחילת סוגיא כדפריך ליה מהנך ברייתא משני שמואל דברייתא שניה וכבר אמר מודרני ממך משמע בהדיא דשאני אוכל לא מהני בלא מודרני ויש לדחות שלא בא אלא להשמיענו דמודרני איט מועיל בלא שאני אוכל לך ועי"ל דודאי מעיקרא שהיה סובר טעמא דשמואל דלא הוי מודרני יד כלל בלא שאני אוכל לך אם ודאי צריך לומר דה"ה שאני אוכל לך לא הוי יד ואיט מועיל בלא מודרני אבל למסקנא דאסיקנא דטעמא דשמואל משום יד נאמר ודאי דשאני אוכל הוי מוכיח שפיר בלא מודרני כדפרישית א"כ גם לשמואל מועיל שאני אוכל בלא מודרני כ"ע למהר"ף נ"ע מיהו ר"י פירש דשאני אוכל איט מוכיח בלא מודרני : **אמר** קרא נזיר להזיר לרבות ידות נזירות כנזירות מה נזירות בהפלאה אף ידות נזירות בהפלאה : ע"כ לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט משום דמוכח למילתיה הוא דאין אדם מגרש אשת חבירו אבל בעלמא מי שמעת להו. תימה לר"י מיקשי ליה ברייתא דלעיל מודרני ממך אסור אלמא דהויין ידים וקשה לאביי מתני' דאמר שאני אוכל לך אבל בלא לך מותר וי"ל דלא ס"ל לאביי כשמואל אבל י"ל דלך לאו דוקא או שמא למסקנא ניחא לאביי כרבנן ורבא כרבי יהודה אבל קשה דבפ"ב דנזיר (דף סב:) קאמר איפכא דאביי אית ליה הויין ידים וי"ל דהני שיטות הפוכות שבתלמוד וההיא דהתם כאיכא דאמרי אבל גירסא דהכא כר' יהודה כדמוכח התם [עיין תוס' נזיר שם ד"ה אית] :

פי' הרא"ש

אין שמואל מוקי למתני' כר' יהודה . כלומר אין ודאי שמואל סובר כן ולהכי פי' המשנה להתיר מודרני באכילה ומוקי לה כר' יהודה דבעי ידים מוכיחות : דתנן בפ' המגרש (דף פה.) גופו של גט . עיקרו שאמרה תורה וכתב לה ספר כריתות הרי את מותרת לכל אדם שבזה הוא כורתה ומפרישה ממנו ומתירה לכל אדם : ר' יהודה אומר עוד צריך לכתוב ודין דיהוי ליכי מנאי . אבל אי לא כתב מנאי לא מוכח שהוא מגרשה ורבנן סברי בלא מנאי נמי אין אדם מגרש אשת חבירו ובפרק המגרש משמע דר' יהודה בעי נמי ודין להוכחה דלא תימא בדיבורא בעלמא מגרש לה וגט לראיה בעלמא ותרוייהו איתנהו אלא דדייק מתנאי דהוי דומיא דשאני אוכל לך : ומאי דוחקי' דשמואל לאוקומי למתני' כרבי יהודה. ולפיכך במודרני לחודיה ליכא איסור : לוקמה כרבנן . דלא בעו ידים מוכיחות וליתא דבמודרני לחודי' נמי אסיר כדמשמע פשטא דמתני' וכדתניא בברייתא דלעיל : מתני' קשיתיה . דליתני שאני אוכל גרידא וממילא ידענא דלאותו שמדבר אליו ומסרהב בו שיאכל עמו קאמר אלא מדתני לך ש"מ דסברה מתניתין ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים וברייתא דלעיל קסברה ידים שאין מוכיחות הויין ידים כן פירש רבי אליעזר ממיץ בשם ר"ת : נזיר להזיר מקיש ידות נזירות לנזירות . כלומר כיון דמיתורא רבינן ידות מסתמא לדין נזירות איתרבו מה נזירות בהפלאה כלומר כשאומר הריני נזיר הרי יש כאן הוכחה גמורה שהוא נזיר אף ידות נמי לא הוו יד אי לאו דאיכא הוכחה גמורה : אלא גבי גט

הרי

תורה אור

קדושין ה: נזיר ב: ע"ש

גיטין פה. ע"ש

כרי

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה לימא וכו' כדהכא הוא"ל : (ב) ד"ה ליתני וכו' נמי מודרני ממך ולא אמר : (ג) בר"ן ד"ה רבי יהודה וכו' לא הויין ידים ואין להקשות מדאמרינן בפ' כל הגט וכו' לא צריך ודין די"ל דדילמא כנ"ל :

גליון הש"ס גמ' אמאי דחיק שמואל. כעין זה פסחים דף עח ע"ב : בר"ן ד"ה ר' יהודה כו' לימא דמשום דהכי סבירא ליה . עיין גיטין יג ע"א תד"ה והא לא מצי :